

УДК 353

**FROM DECLARATIONS TO THE REALIZATION OF WOMEN'S
PARTICIPATION IN POLITICAL LIFE. GENDER AUDIT**
**ГЕНДЕРНИЙ АУДИТ : ВІД ДЕКЛАРАЦІЙ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ УЧАСТІ ЖІНОК У
ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ**

Hnylytska A. / Гнилицька А. В.*Student the Faculty of Law / здобувач вищої освіти юридичного факультету*

ORCID: 0009 -0000 — 7171 - 069X

*Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Kyiv, John Paul II Street, 01042 /**Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,**Київ, Іоанна Павла II 17, 01042***Mykhaylyuk O. / Михайлюк О. І.***Candidate of Historical Sciences, Docent of the Department**of Political Science and Cultural Studies/ канд. істор. наук, доцентка,**доцентка кафедри політологічних та культурологічних студій**Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,**Київ, Іоанна Павла II 17, 01042*

ORCID: 0000 – 0002 – 1014 - 3342

Анотація. Стаття досліджує, наскільки принципи гендерної рівності втілені в роботі політичних структур Європи та України, та як гендерний аспект впроваджено в стратегічні та програмні документи і матеріали, що стосуються сфери прийняття політичних рішень. Необхідність дослідження гендерної рівності між чоловіками та жінками пов'язана не лише з забезпеченням однакових умов праці для чоловіків та жінок, але й зі створенням умов, в яких обидві статі відчуватимуть себе комфортно, впевнено та захищено, займаючи однакові посади у різних сферах.

Ключові слова: політичні процеси, гендерна ідентичність, гендерний аудит, участь у політиці, політична рівність.

Малоймовірно, що ми або навіть багато з наших дітей стануть свідками досягнення гендерної рівності в нашому житті. До такого висновку, що змушує тверезіти від ілюзій, прийшли дослідники у Глобальній доповіді про гендерний розрив у різних країнах. Найголовнішим на Всесвітньому економічному форумі у 2020 році, стала констатація того, що досягнення гендерної рівності відтермінується на 99,5 років [1]. Індекс гендерної нерівності оцінює розрив у можливостях між чоловіками та жінками, аналізуючи чотири основні сфери: охорону здоров'я, освіту, економічну діяльність та участь у політичному житті, і відстежує, як цей розрив змінюється з плином часу. Взагалі загальний прогрес у напрямку гендерної рівності виявляється позитивним, адже часовий розрив, що потрібен для досягнення гендерного паритету, зменшується: зі 108 років у 2018 році до 100 років у 2019 та до 99,5 років у 2020 році [1]. Зростання числа жінок у політичних посадах у багатьох країнах призводить до поліпшення ситуації. Водночас політика залишається сферою з найбільш вираженою гендерною нерівністю, враховуючи, що в 85 країнах протягом останніх 50 років жодна жінка не займала посаду голови держави. Для досягнення рівності у політичному представництві потрібно близько 95 років, незважаючи на те, що минулого року більше чверті парламентських місць та 21,2% міністерських позицій займали жінки. Однією з головних перешкод на шляху до ліквідації економічного

гендерного розриву є низька кількість жінок у сучасних технологічних професіях. Так, у сфері хмарних технологій жінки становлять лише 12% фахівців. У технічних галузях та ІТ цей показник трохи вищий – 15% та 26% відповідно. У 72 країнах жінкам заборонено відкривати банківські рахунки або отримувати кредит. Не існує країни, де чоловіки витрачають стільки ж часу на неоплачувану роботу, як жінки [1]. Для досягнення гендерного паритету в освіті знадобиться лише 12 років. У галузі охорони здоров'я 48 країн майже досягли паритету, а 71 перекрыла щонайменше 97% прогалів [1].

Доцільно зазначити, що в Європі неабияку увагу приділяють питанню забезпечення рівноправності жінок і чоловіків. Країни-члени Європейського Союзу(далі ЄС), акцентуючи увагу на важливості міжнародних правових документів, спрямованих на забезпечення гендерної ідентичності, здійснили істотний прогрес у створенні уніфікованої правової політики, яка орієнтована на гендерну рівність. Відповідні норми закріплені як у первинному праві ЄС (установчі договори Європейського співтовариства вугілля і сталі, Євроатому, Європейського Економічного Співтовариства (далі ЄЕС)), так і у вторинному (директиви, рішення, резолюції, рекомендації органів спільноти та судова практика). Аналіз ключових документів ЄС з гендерної перспективи, відзначає суттєвий розвиток: в той час як Договір про створення ЄЕС від 1957 року ставив за мету лише забезпечення однакової оплати для жінок та чоловіків за ідентичну роботу (стаття 119), то Амстердамський договір 1997 року вже поширив ці засади, зберігаючи положення попереднього документу в статті 141, і визначає гендерну рівність як ціль (стаття 2) та основний принцип (стаття 3) діяльності Європейського Союзу [2, с.2]. Європейська Конституція також пройнята ідеями гендерної рівності і. Її текст включає понад десять положень, що відображають світовий прогрес у цьому напрямку.

Розвиток гендерного аспекту в європейському праві заслуговує на детальний аналіз. Варто звернути увагу, що стаття 119 Римського договору, яка передбачала однакову оплату праці для чоловіків і жінок за виконання тієї ж самої роботи, довгий час не могла бути ефективним засобом боротьби з дискримінацією жінок, оскільки до 70-х років положення документів ЄЕС вважалися декларативними, тобто такими, що не мають прямої дії і не підлягають судовому захисту. Позови громадянки Бельгії Габріель Дефрен докорінно змінили ситуацію. Працюючи стюардесою у бельгійській авіакомпанії «Сабена», вона отримувала меншу платню, ніж чоловіки-стюарди за такий же обсяг роботи. Тільки з третьої спроби позов був розглянутий Судом Європейських Співтовариств, але не з погляду конкретних вимог заявника, а щодо того, чи можна трактувати статтю Римського договору про недопущення дискримінації за статтю в оплаті праці як норму, що має пряму дію. Вердикт Суду був чітким: громадяни мають право посилатися на статтю 119 Договору про заснування ЄЕС у судових процесах, пред'являючи вимоги до роботодавців. Тож доцільно визнати, що справа № 43375 «Габріель Дефрен проти авіакомпанії «Сабена» перетворила вищезазначену статтю в дієвий засіб захисту прав жінок.

Велика кількість позовів до Суду Європейських Співтовариств підкреслювали відсутність бажання держав-членів інтегрувати статтю 119

повноцінно в національне законодавство. Це, безсумнівно, стимулювало інші європейські інституції до активних дій: з середини 1970-х років було введено ряд документів, націлених на боротьбу з гендерною дискримінацією в сфері працевлаштування. Першим документом була Директива Ради 75/117/ЄЕС, ухвалена 10 лютого 1975 року, яка мала на меті гармонізацію законодавств держав-членів відповідно до принципу рівної оплати праці для чоловіків і жінок. Далі, 9 лютого 1976 року, було прийнято Директиву 76/207/ЄЕС, яка забезпечувала рівне ставлення до чоловіків і жінок у питаннях найму на роботу, професійної підготовки та кар'єрного росту. Ще одним кроком у цьому напрямку стала Директива Ради 79/7/ЄЕС від 19 грудня 1978 року, яка була цілком зосереджена на впровадженні принципу рівності ставлення до чоловіків і жінок у секторі соціального захисту. Впровадження державами-членами ЄЕС вказаних директив і подальша поява нових судових випадків призвели до усвідомлення необхідності розробки оновленої політики в області гендерної рівності. Відповідно до рішення Комісії Європейських Співтовариств 82/43/ЄЕС від 9 грудня 1981 року був створений Консультативний комітет для забезпечення рівних можливостей жінок та чоловіків. Він був відповідальним за збір і аналіз актуальної інформації, надання консультацій Європейській Комісії у формуванні та реалізації стратегій зайнятості та гендерної рівності. Окрім того, Комітет сприяв взаємному обміну інформацією між державами-членами щодо їхніх ініціатив і досвіду в області, яка належала до його сфери відповідальності. Варто зазначити, що саме з цього періоду в Співтоваристві розпочалася розробка цілеспрямованої стратегії щодо створення рівних можливостей для жінок і чоловіків. З 1982 року було введено в дію середньострокові Програми дій Співтовариства, спрямовані на забезпечення гендерної рівності. Ці програми забезпечили системний підхід до планування заходів, зробили процес ухвалення рішень більш прозорим та доступним для громадськості, а також встановили механізми контролю з боку Ради міністрів і Європейського Парламенту над їх виконанням.

Для забезпечення рівної участі жінок та чоловіків у процесі прийняття рішень у 90-тих роках було розроблено два ключові документи: Резолюція Ради від 27 березня 1995 року та Рекомендація Ради 96/694/ЄС від 2 грудня 1996 року. У першому документі державам-членам рекомендовано розглядати збалансовану участь чоловіків і жінок як ключове завдання в контексті реалізації політики рівних можливостей і інтегрувати цю мету в урядові програми, а також створити комплексну стратегію для підтримки цієї збалансованості, включаючи різноманітні заходи та використання найкращих практик від різних держав-членів. Другий документ зобов'язує прийняти всеосяжну стратегію, що сприяє збалансованій участі обох статей у процесі прийняття рішень, і вжити необхідних кроків для її втілення. Доцільно згадати формування «Європейського кабінету» на чолі з Жозе Мануелом Дюрао Баррозу. До його складу потрапило 24 Комісари (по одному від кожної держави-члена ЄС): троє колишніх глав урядів, шестеро осіб, що займали посади міністрів закордонних справ або відповідали за європейські справи, і троє екс-міністрів фінансів. Відповідно до зобов'язань Жозе Мануела Баррозу, серед призначених було вісім жінок.

Процедура передбачає, що уряди держав-членів висувують кандидатів, а обраний Голова Єврокомісії розподіляє посади. Надалі, у Європейському Парламенті відбуваються профільні слухання та консультації з фракціями стосовно кожного кандидата, після чого вирішується доля всієї Комісії. Втім, парламентарі не можуть відхилити окремих кандидатів, вони можуть лише схвалити чи відхилити весь склад Комісії як одиницю. Найбільш проблемною під час попередніх слухань у комітетах стала кандидатура представника Італії Рокко Буттіліоне якого пропонували на посаду Комісара з питань юстиції, свободи та безпеки. Затвердження нового складу Європейської Комісії (далі – ЄК) опинилось під загрозою зриву через консервативні погляди на шлюб і сім'ю цього кандидата на посаду Єврокомісара, а також принципову позицію Європарламенту, з одного боку, та новопризначеного Голови Єврокомісії разом з Урядом Італії – з іншого. Утворилася безвихідна ситуація через брак історичних прецедентів та відсутність чітких юридичних норм для вирішення кризових випадків. Тоді під час пленарного засідання Ж. Баррозу звернувся до Європейського Парламенту з проханням перенести голосування, щоб мати змогу внести необхідні корективи до складу Комісії. Парламентарі погодилися, усвідомлюючи, що відхилення нового складу Єврокомісії могло б мати незворотні наслідки для Європейського Союзу, тим паче що новий Голова ЄК був готовий до компромісів. Першою зміною стало заміщення Рокко Буттіліоне. Цей крок став вагомим тріумфом для Європарламенту і прихильників гендерної рівності, що яскраво підкреслило, наскільки міцно принципи гендерної рівноправності закріпилися в європейських цінностях і соціальному сприйнятті.

До теперішнього часу було прийнято багато документів, які мають рекомендаційний характер, щодо збалансованої участі жінок та чоловіків у політиці та представницьких органах влади. Тому не дивно, що зміни відбувалися вкрай повільно. Відсоток жінок-парламентаріїв в Парламентській Асамблеї змінювався наступним чином: вересень 1975 р.–6,1%; жовтень 1985 р.–7,9%; жовтень 1992 р.–11,3%; вересень 1997 р.–15,6%; серпень 2002 р.–20,7%; червень 2003 р.–19,4%. Слід зазначити, що наразі в Європі вже немає парламентів без жодної жінки-депутата [2, с.102]. Наведений матеріал дозволяє стверджувати, що було зроблено вагомий крок у напрямку гендерної рівності: Регламент Парламентської асамблеї Ради Європи (далі –ПАРЄ) зазнав змін, які зобов'язали національні парламенти забезпечити участь жінок у їхніх делегаціях принаймні на рівні їхньої представленості в національних парламентах. Політичним групам і комітетам було рекомендовано дотримуватися принципів гендерної рівності при формуванні пропозицій щодо кандидатур для керівних структур Асамблеї. У випадку недотримання цих критеріїв щодо гендерного балансу, мандат постійної делегації міг бути оголошений недійсним. Зміни мали на меті забезпечити не менше ніж 30-відсоткове представництво жінок, прагнучи в майбутньому збільшити цей показник. Вищезазначені зміни набрали чинності з січня 2004 року. Обрана 30% квота для представництва жінок не є випадковою; вона встановлена на основі численних досліджень і отримала визнання від таких організацій, як ПАРЄ, Європейський Парламент і Міжпарламентський Союз. Встановлено, що саме при досягненні 30% представництва жінок в політиці

відбувається значний вплив на політичні процеси, що дозволяє вийти за рамки звичних чоловічих моделей влади та забезпечити більше різноманіття у прийнятті рішень.

Цікавим є факт кількості депутатів-жінок у парламентах інших країн світу станом на 01.01.2020. Більше половини жінок-депутатів у парламенті лише в двох країнах. У Руанді всього 80 парламентаріїв, із них 49 – жінки (61,3%), у Болівії зі 130 депутатів – 69 жінок (53,1%). Варто відзначити, що в Болівії на виборах глави держави у 2019 році перемогла жінка – Жанін Аньєс. Вона стала першою в історії країни жінкою-президентом. Крім того, у 2010 році вперше в уряді Болівії посади були порівну поділені між чоловіками та жінками [4]. Понад 40% жінок засідають у парламентах відразу декількох європейських країн: Швеції (164 жінки з 349, 47%), Бельгії (61 жінка з 150, 40,7%), Португалії (92 жінки з 230, 40%), Норвегії (70 жінок зі 169, 41,4%), Іспанії (154 жінки із 350, 44%), Швейцарії (83 жінки з 200, 41,5%), Македонії (48 жінок зі 120, 40%). У парламенті Мексики понад 48% жінок-депутатів (241 з 500). У законодавстві країни прописані гендерні квоти для формування списків на парламентські вибори. В інших країнах Центральної та Латинської Америки ситуація теж непогана: Нікарагуа – 47,3% жінок-парламентаріїв (43 з 91), Аргентина – 40,9% (105 з 257), Коста-Ріка – 45,6% (26 з 57). У парламенті Південно-Африканської Республіки 46,3% жінок (184 мандати з 397), у Сенегалі – 43% (71 з 165), Намібії – 42,7% (41 з 96), Мозамбіку – 41,2% (103 з 250). У Новій Зеландії зі 120 парламентаріїв – 49 жінок (40,8%) [4].

У переважній більшості країн Європи в парламентах працюють близько третини жінок-депутатів: Німеччина (31,2%), Велика Британія (33,8%), Італія (35,7%), Франція (39,5%), Австрія (39,3%), Ісландія (38,1%), Люксембург (30%), Сан-Марино (31,7%), Сербія (37,7%), Косово (32,5%), Нідерланди (31,3%). Понад 38% жінок у парламентах Тимор-Лешті, Ефіопії, Екватору і Тайваню. Рівно 30% жінок-парламентаріїв у Перу і Анголі, трохи більше в Австралії, Камеруні, Зімбабве і Судані. У парламенті Бурунді зі 121 депутата – 44 жінки (36,4%). Цікавим є факт встановлення у виборчому законодавстві країни квоти в 30% на представництво жінок на виборних посадах, а фактично : у Танзанії 36,9% жінок у парламенті, в Уганді – 34,9%, у Гайані – 34,8%, у Сальвадорі – 33,3%, у Непалі – 32,7%, в Узбекистані – 32% [4].

За гендерною збалансованістю парламенту Україну обійшли такі європейські країни, як Румунія (31,9% жінок-депутатів), Литва (24,1%), Ірландія (20,9%), Албанія (29,5%), Боснія і Герцеговина (21,4%), Чехія (22,5%), Молдова (24,8%), Чорногорія (29,6%), Польща (28,7%). У парламенті Канади 29% жінок (98 депутатів із 338). В Афганістані 27% жінок-депутатів, у Домініканській Республіці – 27,9%, Алжирі – 25,8%, Китаї – 24,9%, Іраку – 26,4%, Ізраїлі – 23,3% [4].

На жаль, жодної жінки немає в парламенті Вануату, усі 52 депутати там чоловіки. Тільки 2,5% жінок у парламенті Гаїті (3 з 118), 5,3% жінок-депутатів на Шрі-Ланці (12 з 225), 6,1% у парламенті Соломонових островів (3 з 49) і 9,5% у парламенті Малі (14 з 147) [4].

Не зайвим буде стверджувати, що для більшості країн цивілізованого світу

забезпечення гендерної рівності, а саме виключення гендерного оцінювання з усіх сфер суспільного життя: політики, економіки, культури, є показником та ознакою розвиненого громадянського суспільства. Дослідження показують, що у країнах з високим відсотком жіночого представництва у політиці спостерігається високий рівень гарантування громадянських прав та свобод. Крім того, такі держави є більш розвиненими, оскільки гендерна рівність сприяє створенню умов для формування політичного та економічного різноманіття.

Сучасні виклики та загрози, з якими стикається українське суспільство, підсилюють увагу до гендерних питань, що надає їм особливу актуальність. Сьогодні, коли Україна перебуває на етапі де об'єктивним та безумовним фактом є її торгівельна, кадрова, наукова та економічна інтеграція до європейської спільноти, ми є свідками поступового набуття нормативно-законодавчою базою суспільства ознак відповідності європейському законодавству. Вступ України в світове співтовариство, як повноправного учасника, ставить перед нею ряд вимог, що стосуються не лише соціально-економічної ситуації у країні. Наразі важливим є перегляд стилю мислення та розвиток його на основі принципів демократії та толерантності. Розуміння та прийняття неповторності та унікальності інших є важливою передумовою для розвитку держави, суспільства та громадянства. У 2022 році світовий рейтинг WEF Global Gender Gap Report розмістив Україну на 7 позицій нижче у порівнянні з 2021 роком. Таким чином країна опинилася на 81-му місці серед 156 країн світу. Доречно зазначити, що це відбулося через повномасштабну війну у країні, яка часто супроводжується втратою прогресу у цьому напрямку. Проте, у цьому рейтингу у категорії «Реалізація в освіті» Україна посіла найвищу 27 позицію. Натомість, за показниками економічної участі та охорони здоров'я наша держава опинилася на 44 та 41 позиції відповідно, а за показником у сфері розширення прав та можливостей у політиці – на 103 місці. [3, с.96]

На жаль, у Верховній раді України станом на 01.01.2020 є 20,8% жінок (88 з 423 народних депутатів). Отже, український парламент наразі не готовий забезпечити 30% представництво жінок.

До 2004 року українську делегацію до ПАРЄ традиційно утворювали лише чоловіки. Введення строгих критеріїв для забезпечення представництва жінок у національних делегаціях тоді стало неочікуваним викликом для українських законодавців. Тільки після виникнення ризику невизнання мандатів Верховна Рада України ввела до складу Постійної делегації України народних депутаток Оксану Білозір в якості члена делегації та Катерину Ващук в ролі її заступника.

У контексті гендерного представництва в українському парламенті слід відзначити, що владні структури в Україні традиційно демонструють патріархальність, яка, на жаль, продовжує існувати. Статистика показує, що більшість жінок в державному апараті України займають посади на нижчих шаблях ієрархії, тоді як у вищих ешелонах влади спостерігається збільшення нерівності на користь чоловіків. У I скликанні українського парламенту (1992–1993 роки) було 475 народних депутатів, серед них тільки 12 жінок (2,5%). У II скликання (1994–1997 роки) було 436 нардепів – 418 чоловіків (95,9%) і 18 жінок (4,1%). У III скликанні Верховної ради (1998–2001 роки) засідали 439

чоловіків (92%) і 38 жінок (8%). Всього – 477 парламентаріїв. У парламенті IV скликання (2002–2005 роки) був невеликий регрес в плані гендерної рівності: з 509 депутатів лише 28 жінок (5,5%). У V скликанні (2006–2007 роки) було 483 депутати – 441 чоловік (91,3%) і 42 жінки (8,7%). У VI скликання Верховної ради (2008–2012 роки) знову пройшли 42 депутатки, але кількість нардепів була більшою (541), тому процентне співвідношення склало 92,2% проти 7,8%. У парламенті VII скликання (2013–2014 роки) працювали 432 нардепи чоловічої статі (90,4%) і 46 нардепів жіночої статі (9,6%). У VIII скликанні (2015-2019 роки) було 412 чоловіків-депутатів (88%) і 56 жінок-депутаток (12%). У IX скликанні Верховної ради (2020 по 2021 роки) працює 440 депутатів: 348 чоловіків (79,1%) і 92 жінки (20,9%) – це найкращий показник за час незалежності [6].

Обрання Юлії Тимошенко на посаду Прем'єр-міністра України представляє собою значний прогрес у реалізації права участі жінок у політичному житті. Варто зазначити, що вона була першою жінкою, що зайняла посаду Віце-прем'єр-міністра у країні. Ці досягнення варто порівняти з історичним прикладом Біназір Бхуто, яка стала главою уряду Пакистану.

Конституція України, яку міжнародні експерти вважають однією з найбільш демократичних, закріплює принцип рівності чоловіків і жінок у всіх аспектах життєдіяльності, що відображено у статті 24. В українському законодавстві відсутні норми, які б явно надавали перевагу особам залежно від їхньої статі. Проте необхідно визнати, що хоча жінки юридично мають ті ж права, що й чоловіки, на практиці вони все ще стикаються з дискримінацією через гендерні стереотипи, глибоко закріплені в нашому суспільстві та, зокрема, у структурах влади України. На мою думку, одним із важливих показників гендерної зрілості нашого суспільства є результати не лише парламентських, а й місцевих виборів. Проте і в цьому контексті спостерігається схожа тенденція: вища інституція, менша присутність жінок.

На місцевому рівні лише 9,6% жінок обрано мерами міст і 19,3% — сільськими головами. На місцевих виборах 2015 року жінки в середньому отримали 18% місць у міськрадах і 15% місць в облрадах. Цей показник досяг в середньому 23% в районних радах і 51% у сільських радах. У 28 парламентських комітетах працюють лише 9,5% жінок (45 жінок з-поміж 419 держслужбовців). На нижчому й середньому рівні держслужби частка жінок складає 74,8% [5]. Одне з пояснень цього явища полягає в тому, що чоловіки традиційно більш амбіційні за жінок. Однак в Україні все ж таки простежуються глобальні тенденції: традиційно багато жінок працюють в сферах освіти та медицини. Що ж до політики, то за останні кілька років ситуація почала поступово змінюватися. Проте, попри довготривале партнерство з Європейським Союзом та заявлені амбіції щодо європейської інтеграції, Україна все ще не відповідає європейським стандартам у сфері гендерної рівності. Перетворення у сфері гендерної політики та правовій системі, а також у суспільстві загалом, є складними та потребують часу. Однак, забезпечення рівних можливостей для чоловіків і жінок у процесі ухвалення рішень є ключовим аспектом побудови правової держави в Україні і тому європейський досвід для України є просто неоціненним.

Доречно визнати, що війна, яка триває в Україні, вимагає перегляду ставлення суспільства до гендерної рівності. На жаль, військові дії часто поглиблюють існуючі гендерні нерівності та породжують нові. Проте, військовий конфлікт став ключовим фактором, який дозволив жінкам вийти за межі традиційних ролей та брати участь у різних сферах, де раніше вони зазнавали обмежень. Для зміни стереотипів та очікувань в гендерному контексті важливо усвідомити, що гендер є соціальною конструкцією, а не просто біологічним фактом. Це означає, що стереотипи та очікування можуть змінюватися з часом, і нам потрібно працювати над тим, щоб змінити ці уявлення.

Література:

1. Індекс гендерного розриву: жінки зрівняються в правах з чоловіками через 100 років. // Слово і діло. Аналітичний портал. Суспільство. 06.03.2020. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/03/06/infografika/suspilstvo/indeks-hendernoho-rozryvu-zhinky-zrivnyayutsya-pravah-cholovikamy-cherez-100-rokiv> (дата звернення 06.04.2024).

2. Плотян С. Законодавче забезпечення участі жінок у процесі прийняття рішень: європейський досвід для України. // Національний університет «Києво-Могилянська академія». 2005р. С. 90-109 URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/49af70c1-2c82-46ca-8aba-100a44829228/content> (дата звернення 05.04.2024).

3. Реалізація гендерної політики в умовах суспільних трансформацій. // Збірник тез доповідей учасників науково-практичної конференції. 27 квітня 2023 р. Черкаси: Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова, 2023. 252 с. URL: <https://suem.edu.ua/storage/doc/konferencii/konf-sura-2023.pdf> (дата звернення 04.04.2024).

4. Скільки депутатів-жінок у парламентах світу. // Слово і діло. Аналітичний портал. Політика. 12.02.2020. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/02/12/infografika/polityka/skilky-deputativ-zhinok-parlamentax-svitu> (дата звернення 05.04.2024).

5. 5 причин, що стоять на заваді участі жінок у прийнятті рішень. // Medium. URL: <https://undpukraine.medium.com/5> (дата звернення 03.04.2024).

6. 30 років Незалежності: як змінювався гендерний склад Верховної ради. // Слово і діло. Аналітичний портал. Політика. 23.08.2021 URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/08/23/infografika/polityka/30-rokiv-nezalezhnosti-yak-zminyuvavsya-hendernyj-sklad-verhovnoyi-rady> (дата звернення 02.04.2024)

Annotation. *The article examines to what extent the principles of gender equality are embodied in the work of political structures in Europe and Ukraine, and the gender aspects of the implementation of strategic and program documents and materials related to the field of political decision-making. The need to study gender equality between men and women is not only related to ensuring equal working conditions for men and women, but with the creation of conditions for which both sexes will fill comfortably, confident and protected, occupying the same positions in different fields.*

Keywords. *Political Processes, Gender Identity, Gender Audit, Participation in politics, Political equality.*